

Nr 182.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet; given Stockholms slott den 21 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och t. f. chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bergquist, anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres:

I årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, punkt 26) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1941/42 beräkna till Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla denna fråga och får därvid till en början hänvisa till vad min företrädare i ämbetet i frågan anfört under punkt 25 i statsverkspropositionens förenämnda huvudtitel. Här må erinras om det under sistberörda punkt i huvudtiteln framlagda förslaget att från nu ifrågavarande anslag anvisa medel till täckande av de kostnader, som hänföra sig till av

statens livsmedelskommission och svenska spannmålsaktiebolaget bedriven inköpsverksamhet i marknadsreglerande och prisutjämnande syfte, under det att kostnader för en framför allt av statens reservförrådsnämnd bedriven varulagring i beredskapssyfte böra belasta ett förslagsanslag till Omkostnader för statlig lagerhållning. Av det belopp, 25 000 000 kronor, till vilket det nu ifrågavarande anslaget beräknats, hänföra sig 8 000 000 kronor till den under livsmedelskommissionen bedrivna inköps- och lagringsverksamheten samt 17 000 000 kronor till spannmålsaktiebolagets kostnader för regleringsåtgärderna på spannmålsmarknaden.

I skrivelse den 14 mars 1941 har *statens livsmedelskommission* inkommit med närmare beräkningar angående det erforderliga medelsbehovet för med anslaget sålunda avsedda ändamål och i samband därmed framhållet, att anslaget synes böra bestämmas till ett till 27 000 000 kronor avrundat belopp.

I skrivelsen har inledningsvis anförts att det med hänsyn till ovissheten beträffande den kommande utvecklingen alltjämt är mycket svårt att med någon större grad av säkerhet verkställa beräkningar rörande medelsbehovet för bestridande av kostnaderna för lagrings- och inköpsverksamheten under nästa budgetår, men att i fråga om spannmålsaktiebolagets kostnader dock numera föreligga fastare hållpunkter för en dylik beräkning. I enlighet med hittills tillämpade grunder böra anslagsäskandena, såvitt angår sagda bolag, avse verksamheten under bokföringsåret 1 september 1940—31 augusti 1941, medan anslaget i övrigt bör gälla de faktiska kostnaderna under tiden 1 juli 1941—30 juni 1942.

Kommissionens uppskattning av ifrågavarande utgifter hänför sig till separata beräkningar beträffande kostnaderna för inköp och försäljning av slaktdjursprodukter, ägg, mejeriprodukter, spannmål och fodermedel samt andra under kommissionens verksamhet fallande varor (fisk, kolonialvaror m. m.). I dessa avseenden har kommissionen anfört huvudsakligen följande:

Slaktdjursprodukter. För lagring av kött och fläsk disponerar livsmedelskommissionen för närvarande dels fem fryshus, vilka förhyrts mot årshyra, dels vissa andra fryshusutrymmen, vilka disponeras mot hyra för kilogram och lagringsmånad. Vid sidan av fryshuslagringen har under budgetåret en viss mindre inlagring av salt fläsk samt en betydande upplagring av kött och fläsk i form av konserver ägt rum.

Det är förenat med betydande svårigheter att nu ange de kvantiteter kött och fläsk, som kunna antagas bli föremål för inlagring under nästa budgetår. Med hänsyn till ojämnheter i den inhemska tillförseln av slaktdjur samt de starkt beskurna möjligheterna att från utlandet importera slaktdjursprodukter och fodermedel är det ur regleringssynpunkt mycket önskvärt att inom landet kunna hålla ett relativt stort utjämningslager av kött och fläsk. Emellertid finnas härvid flera begränsningsfaktorer. Den främsta av dessa är givetvis produktionens storlek. Vad fläskproduktionen angår har man sannolikt att räkna med en nedgång under nästa produktionsår i förhållande till det nu löpande produktionsåret. Hur stor denna nedgång kommer att bli är dock omöjligt att nu ange. Beträffande produktionen av

nötkött synes man kunna med ganska stor säkerhet antaga, att tillförseln av slaktboskap under sommarmånaderna kommer att bli mindre än normalt. Vilken omfattning utslaktningen under hösten kan komma att få, måste i hög grad bli beroende på skördens storlek och kvalitet. Blir skörden normal har man att räkna med en mindre omfattande nedslaktning än under innevarande produktionsår; sannolikt torde den dock bli större än under normala förhållanden. På grund härav och då en avsevärd del av de nu befintliga lagren av kött torde behöva tagas i anspråk för konsumtion före hösten 1941 synes man för beräkning av lagringskostnaderna kunna utgå från ett genomsnittligt utjämningslager av fläsk och kött under nästa konsumtionsår, motsvarande omkring två veckors normalkonsumtion. Enär tillgången på fryshusutrymmen är begränsad och en del av denna måste reserveras för kylhuslagring av smör, måste, om det nu överhuvud taget visar sig möjligt att hålla ett så stort lager som förut nämnts, vissa kvantiteter uppläggas i form av konserver. Tages hänsyn härtill kunna lagringskostnaderna, häri inräknat gottgörelse för värdeminskning och svinn, med utgångspunkt från nuvarande ersättningsgrunder och under antagande att lagren behöva omsättas två gånger, uppskattas till i runt tal 5 000 000 kronor för nästa budgetår.

Ägg. Under innevarande budgetår har kommissionen vid olika tillfällen genom bidrag understött lagring av ägg. Bestämmelser hava sålunda utfärdats rörande bidrag vid lagring av ägg i kylhus och i fryshus samt vid konservering av ägg med kemiska medel. Statsbidrag har hittills icke utgått till konservering av ägg. Lagerhållarna disponera nämligen i allmänhet icke lämpliga lagerlokaler utöver vad som erfordras för företagens ordinarie inlagring. Fryshuslagring av ägg har endast förekommit i mindre omfattning.

Jämväl beträffande försörjningen med ägg torde vi för nästa budgetår i stort sett vara hänvisade till vår egen produktion. Enär denna är underkastad betydande säsongmässiga fluktuationer, är det även på detta område önskvärt att kunna hålla ett visst utjämningslager. Härvid torde fryshus- och kylhuslagring i första hand böra komma i fråga. I den mån produktionen av ägg under högproduktions-tiden det medger, synes en mot importen av fryshusägg svarande kvantitet färska ägg böra inlagras i fryshus under nästa budgetår. Medelsbehovet för bestridande av kostnaderna för lagring av ägg under budgetåret synes böra anges till sammanlagt i runt tal 500 000 kronor.

Mejeriprodukter. Under nästa budgetår synes man ej böra räkna med någon nämnvärd statlig lagring av andra mejeriprodukter än smör. I vilken omfattning smör under nästa budgetår kan behöva inlagras blir beroende av dels smörproduktionens storlek, dels de statliga regleringsåtgärderna på matfettssområdet. Med hänsyn till ovissheten om skördeutfallet under nästa skördeår är det mycket svårt att bedöma utsikterna för smörproduktionen. Därest skörden blir något så när normal och gällande inskränkningar i fråga om tillverkning av tjock grädde samt fet ost bibehållas, synes man emellertid nu ej ha anledning tro att produktionen av mejerismör skall bli mindre än under år 1940. Skillnaden mellan den beräknade förbrukningen av matfett och smörproduktionen är avsedd att täckas med margarin. För att utjämna växlingarna i smörproduktionen mellan vinter och sommar försåldes under sommarhalvåret 1940 icke margarin utan endast smör för matfettisändamål. Därest samma metod skulle tillämpas även innevarande år, synes man ej behöva räkna med större inlagring av smör än under föregående

sommar. Det är emellertid ur vissa synpunkter ett önskemål att margarin-tillverkningen skall kunna åtminstone i viss utsträckning hållas uppe även under sommaren. I så fall måste man räkna med en ökad lagerhållning av smör under sommaren. I vad mån en dylik ökning av inlagringen kan komma till stånd blir helt beroende på möjligheterna att anskaffa tillräckliga lagerutrymmen. För närvarande pågå vissa utredningar härom. Kostnaderna för en lagerhållning i utjämningsssyfte kan uppskattas till 1 500 000 kronor.

Spannmål och fodermedel. All lagerhållning av spannmål omhänderhaves numera av svenska spannmålsaktiebolaget, vilket jämväl är det statliga organ som närmast svarar för erforderliga inköps- och försäljningsåtgärder i anledning av beslagen å brödsäd och fodersäd.

På anmodan av livsmedelskommissionen har spannmålsaktiebolaget låtit verkställa en beräkning rörande bolagets kostnader under verksamhetsåret 1 september 1940—31 augusti 1941. Enligt denna beräkning skulle kostnaderna — med bortseende från en i kalkylen upptagen kostnad å 1 000 000 kronor för fraktbidrag för stråfoder, vilken kostnad ej skall påföras nu förevarande anslag — komma att uppgå till i runt tal 19 000 000 kronor.

De direkta lagrings- och transportkostnaderna för brödsäden har bolaget beräknat till 10 596 500 kronor, varav icke mindre än 4,5 miljoner kronor utgöres av transportkostnader. Vad lagringskostnaderna angår bör framhållas, att lagerhyrorna i och för sig efter nuvarande förhållanden äro mycket låga per deciton lagerutrymme men att lagringskostnaderna per deciton lagrad spannmål ändock blivit förhållandevis stora, beroende på att bolaget, delvis i samband med undanförseltjänsten under år 1940, måst försäkra sig om vissa reservutrymmen för lagring. För mottagning av brödsäd, för merfraktsersättningar och för torkning av icke fullgod brödsäddspannmål äro kostnaderna beräknade till 2 475 000 kronor. Kostnaderna för brödsädsregleringen, bortsett från ränte- och administrationskostnader, skulle sålunda uppgå till i runt tal 13,1 miljoner kronor.

Kostnaderna för den fodersäd, som bolaget i samband med beslaget fått omhändertaga, ha beräknats till 2,5 miljoner kronor. Vissa mindre kostnader har bolaget haft för inköp och lagring av ärter och bönor, linkak- och sojajmjöl samt för mjöllagring.

Bolagets ränteutgifter belöpa sig på 2,1 miljoner kronor. Slutligen beräknas administrationen draga en kostnad av 525 000 kronor.

Enligt vad bolaget i särskild skrivelse anfört skulle, under förutsättning att bolagets lager av vete och råg den 31 augusti 1941 värderas efter samma princip som tillämpats i bokslutet den 31 augusti 1940, en varuvinst av omkring 6 000 000 kronor framkomma för den myckenhet, varmed bolagets lager av vete och råg minskas under verksamhetsåret. Hänsyn till denna varuvinst torde icke böra tagas vid beräkning av bolagets kostnader.

Jämlikt förutnämnda beräkningsgrunder, mot vilka kommissionen i stort sett icke haft något att erinra, bliva bolagets kostnader under verksamhetsåret 1940—1941 i runt tal 19 miljoner kronor.

Diverse livsmedel. Under innevarande budgetår har livsmedelskommissionen bedrivit inköps- och försäljningsverksamhet även beträffande andra livsmedel än jordbruksprodukter. Kommissionen har således föranstaltat om inköp och lagring av fisk, företrädesvis sill och strömming. Vidare har kommissionen låtit tillverka äppelmos och lingonsylt. Med hänsyn till den relativt knappa tillgången på fisk och frukt har emellertid ifrågavarande verk-

samhet under budgetåret icke nått någon större omfattning. Såvitt nu kan bedömas kommer verksamheten ej heller att medföra några nämnvärda kostnader eller förluster.

I den mån försörjningsläget skärpes, blir det självfallet av största vikt att fisket intensifieras och fångsterna tillvaratagas på bästa möjliga sätt. För att så skall kunna ske torde det bli nödvändigt, att kommissionen i större utsträckning än hittills medverkar till ett rationellt omhändertagande av fångsterna. Jämväl beträffande frukt och bär synes det på olika områden skärpta livsmedelsläget kräva en utvidgning av kommissionens ifrågavarande verksamhet. Det kan också bliva erforderligt att utsträcka verksamheten till andra livsmedel än de förut nämnda.

Det är förbundet med mycket stora vanskligheter att ange storleken av de kostnader, som nu förevarande verksamhet kan komma att medföra under nästa budgetår. Som förut nämnts har man att räkna med en väsentlig utökning av verksamheten under nästa budgetår. På grund härav synes man kunna uppskatta kostnaderna till ett runt belopp av 500 000 kronor.

Sammanfattningsvis har kommissionen uppskattat behovet av medel till bestridande av omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet under livsmedelskommissionens inseende under nästa budgetår till sammanlagt 26 500 000 kronor, därav

för slaktdjursprodukter	5 000 000	kronor
» ägg	500 000	»
» mejeriprodukter	1 500 000	»
» spannmål och fodermedel	19 000 000	»
» diverse livsmedel	500 000	»
	<hr/>	
	Summa	26 500 000 kronor

Med hänsyn till den alltjämt rådande ovissheten beträffande den fram- Departements-
tida händelseutvecklingen är det fortfarande icke möjligt att bilda sig en chefen.
säker uppfattning om i vilken utsträckning statlig inköps- och försäljnings-
verksamhet i marknadsreglerande syfte kommer att bliva erforderlig under
nästa budgetår. Behovet härav är i första hand beroende på huru de
internationella förhållandena komma att gestalta sig. Möjligheterna att
kunna annat än rent approximativt uppskatta de med ifrågavarande
verksamhet förbundna kostnaderna äro följaktligen mycket små. Med ut-
gångspunkt från det antagandet att förhållandena under nästa budgetår
komma att vara ungefär desamma som nu anser jag mig emellertid kunna
godtaga livsmedelskommissionens kostnadsberäkningar, enligt vilka de
sammanlagda kostnaderna för ifrågavarande ändamål uppskattats till
26 500 000 kronor. Av denna summa avse 19 000 000 kronor spannmålsaktie-
bolagets verksamhet och 7 500 000 kronor den under livsmedelskommissio-
nens omedelbara överinseende bedrivna inköps- och försäljningsverksam-
heten.

Enligt lämnade uppgifter beräknar spannmålsaktiebolaget, att ett överskott

av omkring 6 000 000 kronor är att förvänta vid försäljningen av spannmål under räkenskapsåret den 1 september 1940—den 31 augusti 1941. Denna beräkning grundar sig på en uppskattad utförsäljning av 100 000 ton spannmål. Tidigare hade man räknat med att bolaget skulle på grund av det mindre fördelaktiga skördeutfallet 1940 bliva nödsakat utförsälja omkring 250 000 ton spannmål och att till följd härav bolagets överskott å försåld spannmål skulle ha blivit avsevärt större. Den omständigheten att bolagets lager således icke beräknas bliva tagna i anspråk i förutsedd omfattning synes tyda på ett bättre skörderesultat än man räknat med.

Det av bolaget uppskattade överskottet borde rätteligen inlevereras till statsverket. Emellertid torde en dylik åtgärd icke böra förekomma av praktiska skäl, då staten i allt fall måste tillskjuta avsevärda belopp för bestridande av bolagets kostnader. I stället bör det överskott å försåld spannmål, som kommer att uppstå, gå i avräkning å den för bolagets kostnader avsedda summan. För täckande av dessa kostnader kunna alltså beräknas (19 000 000 — 6 000 000 =) 13 000 000 kronor. Anslagets storlek kan följaktligen bestämmas till (13 000 000 + 7 500 000 =) 20 500 000 kronor. Med hänsyn till förevarande anslags karaktär av förslagsanslag synes en avrundning uppåt av anslaget såsom livsmedelskommissionen föreslagit icke böra ifrågakomma.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* för budgetåret 1941/42 under elfte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 20 500 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Blomqvist.